

Het Groene blad

Winter 2021

Gedenkpark

Microfauna

Diddersgoed

Contactpersonen Werkgroepen

Excursies
Vacant
(Interesse? Mail voorzitter)

Mediatheek
Suze Hörchner
0318-513613
mediatheek@ivnveenendaal-rhe-
nen.nl

Natuurpaden
Ida Marsman
natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vogelwerkgroep
Henk van Reuler
henkvanreuler@outlook.com

Werkgroep scholen V'daal
Bert de Ruiter
0318-522617
scholenwg.veenendaal@
ivnveenendaal-rhenen.nl

Werkgroep scholen Rhenen
Harald Ariesen
0317-616705
haraldariesen@hotmail.com

Werkgroep Planten
Vacant
(Interesse? Mail voorzitter)

Weidevogelbescherming
Roelof de Jong
0317-614941
jon73229@planet.nl

Media Werkgroep (Groene Blad)
Henk te Paske
j.h.tepaske@gmail.com

Redactie Groene Blad
Vacant!
redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

"de Zwammen"
Martijn Stip
0317-619935
zwammen@ivnveenendaal-rhe-
nen.nl

NatuurWerkt!
Bert Berg
0318-472145 of
06-33106173
bberg@hetnet.nl

Bomen en Openbaar groen
Carlo van de Weerd
0318-561134
kh.vd.weerd@hccnet.nl

Werkgroep PR
Cokkie Gadella
0318-550806
pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

Natuurtuin Diddersgoed
vacant
(Interesse? Mail voorzitter)

Tuin "Groenhof"
Hanneke Baretta-Bakker
groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl

Duurzaamheid en Moestuin
Dorothy Reijn
d.reijn@xs4all.nl

Vertrouwenspersoon
Vacant
vertrouwenspersoon@
ivnveenendaal-rhenen.nl

Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek. Karel Fabritiusstraat 3, 3904TG Veenendaal. T. 0318-589555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513613. Openingstijden: woensdag 14 – 16 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner. Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus. mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster en Nieuwsbrief

Arie Bons, webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl
Henk te Paske, nieuwsbrief@ivnveenendaal-rhenen.nl

Leppers Zonwering B.V.
Nieuweweg 85
3905 LH Veenendaal
Telefoon: 0318 51 75 65
Fax: 0318 54 32 60

BTW nr. 8099.91.998.801
ING bank
IBAN: NL30INGB0651914558
K.v.K.: 30058732
E-mail: info@leppers.nl

Het Groene blad

IVN Veenendaal - Rhenen - Winter 2021

Beste medeleden,

Terwijl ik dit schrijf is het vandaag volop genieten van de nazomer. Indian Summer zoals men dat in de Verenigde Staten noemt. Heerlijk fris en een aanwezige zon.

Genieten, maar dan moet je het wel zien. Als je het niet ziet, dan geniet je er ook niet van.

En dat is nu juist een van de kerntaken van het IVN; "Het" laten zien aan kinderen, jongvolwassenen en volwassenen. En "Het" kan vele zaken betreffen; de moestuin, Diddersgoed, de excursies onder leiding van een IVN'er.

Leren kijken, interesse creëren met als verwacht resultaat; respect voor de omgeving.

Dit jaar is het helaas allemaal wat minder geweest. Diverse activiteiten zijn helaas niet doorgegaan. Dat kunnen we niet meer inhalen. Vele kinderen, mensen zullen onze reguliere activiteiten gemist hebben. En anders wij wel.

Want het is erg leuk om als vrijwilliger, met het nodige enthousiasme, bepaalde zaken over te dragen. Ook heeft het afgelopen jaar geleid tot een aantal vacatures, die we toch graag ingevuld zien. Dus, mijn vraag aan u, schroom niet om actief te worden in een of meerdere werkgroepen of wellicht kartrekker te worden van een werkgroep. Het geeft veel plezier.

Of wellicht is er iemand in uw naaste omgeving, die interesse heeft voor een bepaalde werkgroep dan wel een bepaalde expertise heeft, die hij of zij graag wil inzetten voor IVN en daarmee voor de gemeenschap.

Komende maand wordt er afscheid genomen van de Groenhof! Jammer, maar het is niet anders. Via de nieuwsbrief blijft u op de hoogte van de actualiteit.

Dit is het winternummer, oftewel het laatste nummer van 2021. Ook het laatste nummer van Nico Bosman als redacteur van het Groene Blad. Nico heeft altijd met veel plezier het blad gevuld en wij hebben daarvan genoten. Als IVN Veenendaal-Regio zijn wij Nico dan ook zeer erkentelijk, dat hij het, met zijn tomeloze inzet, vele jaren heeft gedaan. We hopen nog vele jaren gebruik te maken van zijn ervaring, maar de redactie van het Groene Blad mag iemand anders doen. Bent u degene die wij zoeken of kent u iemand?

Namens het bestuur: Bedankt Nico,

Leo Pruis

Inhoud

- 5 Gedenkpark
- 7 Slenterpaadjes
- 9 Microfauna
- 12 Petenbosje
- 13 Scholen werkgroep
- 14 Winterkoning
- 15 KNNV
- 17 Diddersgoed

Colofon

Het Groene Blad, het contactblad voor leden en donateurs van IVN Veenendaal-Rhenen verschijnt 4 maal per jaar.

De sluitingsdatum voor het Winternummer is 4 maart 2022.

Informatie uit de werkgroepen verdienen een plek in ons Groene Blad.

REDACTIE:

Vacant

redactie@

ivnveenendaal-rhenen.nl

Foto's voor- en achterpagina:

Tineke Wouda

BESTUUR:

VOORZITTER:

Leo Pruis

voorzitter@

ivnveenendaal-rhenen.nl

SECRETARIS:

Hans Hardeman

secretariaat@

ivnveenendaal-rhenen.nl

PENNINGMEESTER:

Heiny Achterberg

penningmeester@

ivnveenendaal-rhenen.nl

NL95 INGB 0004 7381 18

Archief

Een reis door de historie van het IVN

Vooruitlopend op de verhuizing zijn Bert de Ruiter en ik het archief van het IVN ingedoken. We hebben heel wat verzameld sinds de oprichting van onze afdeling. Alles meeverhuizen naar het nieuwe gebouw willen we niet, maar zo maar klakkeloos weggooien gaat ons toch ook wel aan het hart. Zelf ben ik sinds begin 90-er jaren actief binnen de vereniging, maar met een coryfee als Bert naast me, die het IVN vanaf het allereerste uur kent, dacht ik dat we de klus in een paar uurtjes zouden kunnen klaren. Helaas kostten het ons wel iets meer tijd.....

Doos voor doos en map voor map hebben we doorgespit. Het is verbazend wat je allemaal vindt. Keurige getypte verslagen, handgeschreven aantekeningen, vergeelde krantenartikelen, jaarverslagen en heel veel foto's. Als we alles wat interessant leek hadden gelezen, dan zaten we er nu misschien nog! Wat zijn we actief geweest in de afgelopen bijna 40 jaar!!

Een paar dingen van wat we hebben gevonden, willen we met jullie delen.

Alles wat we hebben uitgezocht krijgt straks op een overzichtelijke manier een plekje in ons nieuwe gebouw. Over ruim 3 jaar bestaan we 40 jaar als zelfstandige afdeling Veenendaal/Rhenen. Misschien kunnen we dan een mini-tentoonstelling houden met documenten en foto's over onze geschiedenis.

Marja Sterenburg

Dauidsplein 11 - 3905 AZ - Veenendaal - Tel: 0318-510106
www.flowerexplosion.nl - info@flowerexplosion.nl

DAILYWORKWEAR.NL

- ✓ **BEDRIJFSKLEDING**
- ✓ **SPORTKLEDING**
- ✓ **PROMOTIEKLEDING**
- ✓ **WERKSCHOENEN**

Wageningselaan 46 | VEENENDAAL

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg Installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Rioleringen
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & aircosystemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57
info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van UNETO-VNI

Gedenkpark

De wilde planten in het Gedenkpark

Een stukje geschiedenis

Tegen het centrum aan, aan het Kostverloren ligt een klein parkje. Het is omheind met een mooi ijzeren hek. Vroeger was het een kerkhof waar tussen 1829 en 1919 mensen zijn begraven; in totaal ongeveer 6500. In 1919 was het kerkhof echt vol en is men uitgeweken naar de huidige begraafplaats "De Munnikenhof". Daar er enkele families waren die de graven van hun nabestaanden absoluut niet wilden ruimen kon de gemeente niets anders met de grond doen dan er een parkje van maken. Maar zoals dat wel vaker gaat wordt het onderhoud niet zo heel nauw genomen en verwaarloosd het park keer op keer. In 2008 vindt een grote restauratie plaats waarbij de nog aanwezige grafstenen (alleen de rijke Veenendalers konden dat betalen) op een rij werden gelegd langs een verhard pad. Het beheer van het park is dan vooral ecologisch, maar dat laat wederom weer te wensen over. De buurtbewoners vinden het te veel verruigen en richten een groep op: De vrienden van Gedenkpark de Oude Begraafplaats van 1829. Deze groep besluit om in de winter van 2020/21 enkele vogelhuisjes op te hangen aan bomen in het park. Zij willen echter ook graag weten wat de broedsuccessen hiervan zijn en schakelen hiervoor de natuurorganisatie "A Rocha" in. Meer over de geschiedenis van het Gedenkpark vindt u op <https://oudebegraafplaatsveenendaal.nl/geschiedenis>.

A Rocha is een internationale organisatie die ook in Nederland aanwezig is. Zelfs in Veenendaal is een afdeling werkzaam die vooral in de wintermaanden enkele zaterdagen werk verricht in natuurgebieden als Prattenburg en de Groene Grens. In 2021 startten zij dus een nieuw project: het volgen van de broedgevallen in vogelhuisjes. Ik heb mij daar ook voor opgegeven en zodoende ging ik met twee andere heren 1 keer in de twee weken alle vogelhuisjes onderzoeken op broedende vogels. Tijdens deze controle van nestkasten heb ik ook gekeken naar de wilde planten die er groeien. Dat houdt dus in dat ik tussen 8 april en 28 juli acht keer nog een rondje over het parkje ben gaan lopen en daarbij alle plantensoorten heb genoteerd die we op naam konden brengen. Er is enkel gekeken of de plant er stond, dus aantallen en plaats zijn niet genoteerd. Op deze manier is een globale indruk verkregen van de planten op het Gedenkpark.

Ook de Breedbladige wespenorchis komt veelvuldig voor in het Gedenkpark.

Resultaten

Toen wij begin april begonnen met het bekijken van de plantensoorten hadden we nog geen enkel idee wat we konden verwachten. Bij elke rondgang werd de lijst met wilde planten steeds langer. In totaal hebben wij 76 plantensoorten op naam gebracht. Door het ecologisch beheer heeft de natuur toch wel enigszins zijn gang kunnen gaan. Dit heeft zeker geleid tot het aantal soorten dat nu is waargenomen. Helaas zijn eerdere inventarisaties bij ons niet bekend van het Gedenkpark, zodat we de resultaten niet kunnen vergelijken.

Stinzenplanten

Het eerste wat mij opviel aan de lijst is dat er een groot aantal soorten stinzenplanten op staan. En dat is iets wat wij toch niet echt verwacht hadden. Daarom ga ik daar even verder op in. Stinzenplanten zijn vooral bekend als planten die alleen maar voorkomen op buitenplaatsen bij oude burchten, landhuizen en boerderijen. Stins is een Fries woord voor een oud stenen huis, vaak een oude stenen woontoren met een gracht er omheen. Het was vooral in Friesland dat er op veel landgoederen planten werden gevonden die niet behoren tot de inheemse flora. Kennelijk hielden die landgoedeigenaren ervan om hun tuin op te vrolijken met bijzondere blomkes. Het schijnt dat vooral met de aanleg van diverse Engelse landschapstuinen de

stinzenplanten zich goed konden handhaven. Juist in deze tuinen was het de bedoeling om de tuin er zo natuurlijk mogelijk er uit te laten zien. De natuur mocht er dus, zij het met mate, zijn gang gaan. En menig kasteelheer had ook als hobby het kweken en verhandelen (of uitruilen) van deze planten.

Vaak was de bodem helemaal niet geschikt voor die stinzenplanten. De grond moest vaak humusrijk en luchtig worden gemaakt. Dit deed men door bijvoorbeeld het aanbrengen van drab uit de grachten of vijvers. Of het toevoegen van paardenmest (omdat die het meest luchtigst is) of vergaand eikenbast (die dienst had gedaan bij het looien van leer). Zo ontstond er een uitstekend stinzenmilieu voor de planten. Dit kenmerkende stinzenmilieu is een vaak vochtige, stikstofrijke voedselrijke humeus milieu.

Tot dit stinzenmilieu mogen tegenwoordig ook pastorie-tuinen, oude stadwallen en kerkhoven gerekend worden. En kennelijk past dus het Gedenkpark, wat nota bene dus een oud kerkhof is, prima in dit rijtje. Bij navraag aan een gepensioneerd hovenier bleek echter dat op vele begraafplaatsen vaak stinzenplanten zijn aangebracht. Omdat er op het gedenkpark niet intensief gemaaid is konden de stinzenplanten zich uitbreiden. In tabel 1 zijn de gevonden stinzenplanten vermeld met daarbij de begeleidende plantensoorten.

Tabel 1: Stinzenplanten en hun begeleiders in het Gedenkpark (voor deze lijst is men uitgegaan van de soorten die beschreven zijn in de Basisgids Stinzenplanten (KNNV Uitgeverij, 2020)).

Stinzenplantsoort	Begeleidende soort
Knikkende vogelmelk	Dagkoekoeksbloem
Lelietje-van-dalen	Fluitenkruid
Maarts viooltje	Gewone vogelmelk
Oosterse anemoon	Gewoon speenkruid
Vingerhelmbloem	Grote brandnetel
Wilde kievitsbloem	Hondsdrif
Wilde narcis	Klimopereprijs
	Robertskruid
	Zevenblad

Onder de begeleidende soorten wordt verstaan de planten die zich erg thuis voelen in het zogenaamde stinzenmilieu. Deze planten zijn echter ook buiten de oude buitenplaatsen e.d. te vinden, terwijl je daar de stinzenplanten vrijwel nooit aan zal treffen.

Naarmate je meer gaat verdiepen in de stinzenplanten komen er ook meer vragen over wat wij nou echt hebben waargenomen. Daarnaast zijn wij pas begin april begonnen met inventariseren. Dat houdt dus in dat we al een aantal zeer vroege bloeiers gemist hebben. Denk bijvoorbeeld aan de Sneeuwkllokjes en Krokussen. Maar ook bij andere plantensoorten is nog wel een vraagteken neer te zetten. Kortom, in 2022 gaan we weer vrolijk verder met het inventariseren van planten in het Gedenkpark.

Plantenwerkgroep

Zo zie je maar weer dat wanneer je goed kijkt best wel heel veel leuke planten kan ontdekken in het volgebouwde Veenendaal. Want ik kan nog wel meer plekken noemen binnen de gemeentegrenzen waar verrassende plantensoorten groeien. Heeft u nou ook zin gekregen om volgend (voor)jaar planten te gaan zoeken, weet dan dat wij binnen ons IVN afdeling ook een plantenwerkgroep hebben. Zij gaan in het groeiseizoen vrijwel elke week er op uit om naar planten te kijken in en rondom Veenendaal. Ook als u nog niet zoveel planten weet te herkennen bent u van harte welkom. Er is kennis genoeg in de werkgroep aanwezig om u de fijne kneepjes te leren van het determineren. Het programma voor 2022 is alweer in de maak en zal zo snel mogelijk op de IVN website worden gezet.

Carlo van de Weerd

RIEN VAN BARNEVELD
SCHILDERSBEDRIJF ■ INTERIEUR

WWW.RIENVANBARNEVELD.NL 0318 - 556463

Slenterpaadjes

Het is altijd weer spannend wat voor winter we dit jaar zullen krijgen. IJzel, sneeuw, mist, misschien een Elfstedentocht? Zodra het twee dagen achter elkaar vriest, worden de schaatsen al uit het vet gehaald! Sneeuw, zeker wanneer het net is gevallen, de ongereptheid; dat er voor jou nog niemand heeft gelopen. En in het bos alle sporen van de reeënprenten. Met wat geluk het spoor van een vos, die met zijn staart door de sneeuw sleept. De verschillende afdrucken van de vogels. En dan het koele licht van januari, de dagen lengen al iets. De kale bomen steken af tegen de lucht. Bovenin de fijne takjes, hier en daar een vogelnest. Op de grond een kaal gevreten dennenappel, de eekhoortjes eten de zaadjes er tussen uit. De laatste jaren is de eekhoorn naar schatting ongeveer met dertig procent afgenomen. Als er niet genoeg voedsel is, zoals zaden, eikels en noten, zullen ze de eerste voortplantingsperiode overslaan. Dat is meestal in januari, februari, ze hebben dan te weinig energie, dan komen de vrouwtjes niet in hun vruchtbare periode. Rond mei is de tweede voortplantingsperiode, dan kunnen ze alsnog jongen krijgen. Zo neemt het aantal af, door voedselgebrek kunnen ze bevattelijker zijn voor ziekten. Ze worden ook bejaagd door de boommarter, de havik doet er ook aan mee en de vossen houden eveneens van een eekhoortje.

Eekhoorn met grove den en dennenappel

Aly van Eijk

Op het landgoed Remmerstein staan oude beukenbomen, veel in lanen aangeplant. Ook die hebben de laatste jaren last gehad van de droogte, de eerste verschijnselen, pad-

denstoelen, zoals tonderzwammen en porselein zwammen zijn zichtbaar. Ook de reuzenzwammen zaten boven in een beuk. Met een flinke storm braken er al grote zijtakken af. Later op de grond zag ik allemaal porseleinzwammen. Verschillende beuken hebben onderdak verleend aan de bosuil. Ik heb ze al verschillende keren mogen bewonderen. Bijna onzichtbaar in de beuk waar ze hun nest vaak in hebben. Het eerste vallen hun grote ogen

bosuil

Aly van Eijk

op, daar kan hij een muis al heel veraf ontdekken. Zijn ogen die vast staan in de schedel, kunnen niet draaien. Maar hij kan met zijn kop alle kanten indraaien, doordat zijn nek 270 graden kan draaien. Ze gebruiken hun jachtgebied op de geluiden. De oor openingen zitten verstopt achter de kopveren, links en rechts niet op de zelfde hoogte. En het geluid van een scharrelende muis komt bij het ene oor nèt iets eerder aan dan het andere. Dat helpt bij het lokaliseren van de prooi. En met zijn messcherpe klauwen plukt hij alles moeiteloos van een tak, of uit het gras. Hij grijpt met allebei zijn klauwen tegelijk. Meestal gaat de prooi in zijn geheel naar binnen, een paar uren erna spuugt hij de botjes en de haren uit als een braakbal. De bosuil eet van alles, de vele soorten muizen, hazen, konijnen, eekhoorns, mollen, vogels, kikkers, kevers of slakken; alles gaat naar binnen. Mocht er een slecht muisenjaar zijn, gaat hij over op bosvogels, zoals mezen en spechten. In februari zijn soms de eerste jongen er al, maar meestal in maart. Meestal twee tot vier jongen; maar met een groot voedselaanbod tot zeven. Maar met weinig voedsel wordt het broedseizoen zelfs overgeslagen. Het vrouwtje broedt de eieren uit en het mannetje brengt het voedsel. Met vier tot vijf weken verlaten de jongen het nest. De bosuil is een standvogel, die het hele jaar hier blijft. In december hoor je de bosuil vaak roepen, dat is ook het geluid wat in films te pas en te onpas wordt gebruikt.

Eind december, begin januari, als er geen vorst in de grond zit zie je de eerste groene puntjes van het sneeuw-klokje boven de grond. Dat is weer het nieuwe begin van het nieuwe jaar. De bungelende witte klokjes, dat is zo vertederend om te zien.

sneeuwklokjes
Aly van Eijk

Een legende over het sneeuwklokje:

Toen het eerste sneeuwklokje haar blaadjes ontvouwde, lag er nog sneeuw op de aarde. Koning Winter heerste nog, al was Koning Lente al gearriveerd. Ze wilden allebei het bloempje een naam geven. Koning Winter nam het bloempje in zijn hand en zei dat het tijdens zijn heerschappij was ontloken en het aan hem toebehoorde. Hij noemde het "sneeuwbloem". Want het bloemetje was in zijn koude handen zo wit als sneeuw geworden. Maar Koning Lente was het daar absoluut niet mee eens. Hij nam het uit de handen van Koning Winter en noemde het "Lenteklokje", omdat het zijn komst voorspeld had. Hij vond het tijd dat hij nu ging heersen. En ondertussen hadden de bloempjes in de warme handen van Koning Lente groene vlekjes gekregen. En zo besloten én Winter én Lente ieder de helft van hun naam te geven. Zo is de naam Sneeuwklokje ontstaan.

Warm Welkom

IVN Veenendaal-Rhenen herstelt een oude traditie in ere. Nieuwe leden en cadeauleden verwelkomen we voortaan weer van harte in het Groene Blad. Wie dat op prijs stelt, noemen we hieronder bij naam.

In 2021 is het ledenbestand met maar liefst 23 natuurliefhebbers uitgebreid (stand 5 december), van wie een aantal zich actief wil inzetten voor onze afdeling of dat reeds doet. Hulde en heel hartelijk dank allen!

Door het lidmaatschap geef je blijk van sympathie voor IVN. Hoe leer je een nieuwe vereniging kennen?

Momenteel is deelname aan excursies lastig en gezellige bijeenkomsten bijwonen zelfs geen optie. De digitale wereld is echter grenzeloos, dus grasduin naar hartenlust door onze website (zie pagina 2) en duik bijvoorbeeld in de archieven van het Groene Blad of de Nieuwsbrieven. Ook de Fotogalerie is een kijkje waard.

Nogmaals welkom:

Heiny Achterberg, Theo Bijkerk, Geert Dijkstra, Tim Hardeveld, Adri Janssen, Barend Klop, Inge van der Kolk--Schouten, Jaap van der Leeden, Wim van der Meijden, Mirjam Nelisse, Dicky van Ommeren, Marlies Oosterhoff, Hanna Pol-Veldman, Bo Visser, Jannie van der Wardt, Dick Wesselo (allen VEENENDAAL)

Ineke Bruin-van Ingen, Mike Budde, Jelena Kasteel, Elles Nap (RHENEN)

Ruth Keizer (LEERSUM)

Ton Nennie (RENSWOUDE)

foto Tineke Wouda

Hado Groen Techniek
Bos Tuin en Parkmachines
Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude
www.hadogroentechniek.nl
0318 – 517879 of 511006
Merkdealer van

STIHL	AMBROGIO H O B B O T	VIKING
STIGA	AMBROGIO H O B B O T	HONDA Power Equipment

Microfauna

Microfauna van het bos

A.A. Mabelis (Bram)

Het strategisch bosbeleid van de provincie Utrecht is gericht op het duurzaam in stand houden van het bos. Dit betekent dat de bestemming bos vast ligt: bos blijft bos. Waar gekapt is zal zich weer bos moeten kunnen ontwikkelen of het verlies zal elders moeten worden gecompenseerd. Welk bostype heeft men daarbij voor ogen? Gestreefd wordt naar een “completer en diverser bos” om de vitaliteit van het bos te vergroten. Waar in het verleden percelen met dennen zijn beplant ten behoeve van de houtproductie zal gestuurd worden naar gemengd bos met loofbomen. Doel is de biodiversiteit van het bos te behouden en eventueel te vergroten. Dat betreft ook de microfauna, zowel bovengronds als ondergronds. Duurzame in stand houding van het bos zou dus ook kunnen slaan op de levensgemeenschap van het bos: het bosecosysteem.

Bosecosysteem

Ook volgens de bosvisie van Staatsbosbeheer zal er gestreefd worden naar goed functionerende bosecosystemen. Hierbij gaat het om het in stand houden van de relaties tussen soorten met hun natuurlijke omgeving, dus ook met andere soorten die deel van het systeem uitmaken. Dat is niet in beeld te brengen, al kunnen we de meest opvallende relaties met pijltjes aangeven. Weten we welke soorten deel uitmaken van een bosecosysteem? Als we aan beestjes (microfauna) denken dan schiet onze kennis te kort. Een bosbeheerder zal in de praktijk dan ook alleen rekening kunnen houden met een beperkt aantal diersoorten. In de Gedragscode soortenbescherming bosbeheer (2020) worden enkele ongewervelde diersoorten genoemd waar een beheerder rekening mee zou moeten houden, namelijk vlinders (7 soorten), kevers (2 soorten) en mieren (1 soort). Met behulp van vrijwilligers kunnen gegevens worden verzameld betreffende het voorkomen van soorten die informatie geven over de natuurkwaliteit van een bosgebied, maar met het oog op de beperkte kennis over het voorkomen van soorten ligt het voor de hand dat een beheerder in eerste instantie zal streven naar voldoende variatie in het bos. Dit betreft zowel de soortensamenstelling van de boom- en struiklaag, als de structuur van het bos. De verwachting is dat bossoorten zich dan kunnen handhaven of zich kunnen vestigen, maar gaat dit op voor alle bossoorten?

Bosstructuur

Bij structuurvariatie van een bos kan gedacht worden aan de variatie in soortensamenstelling van de boom- en struiklaag, maar ook aan allerlei ontwikkelingsstadia, zowel jonge als oude bomen. Sommige soorten insecten leven van de bladeren of vruchten van jonge bomen, terwijl andere soorten van oude bomen afhankelijk zijn, zoals het vliegend hert en de molmboktor, waarvan de larven jaren nodig hebben om zich in vermolmd hout tot kever te kunnen ontwikkelen. In een bos met een gevari-

eerde leeftijdsopbouw komen dan ook meer soorten voor dan in een bos waar de bomen even oud zijn. Om soorten die alleen in oud bos voorkomen te behouden zou tenminste een deel van de bomen de complete levenscyclus moeten kunnen doorlopen. De aanwezigheid van dood hout is essentieel. Ongeveer de helft van de bossoorten leeft van hout, levend of dood. Een boomstam is microhabitat voor verschillende groepen insecten: kevers, roofvliegen, zweefvliegen, mieren, wantsen, tripsen en cicaden. Vooral dikke stammen bieden een geschikt habitat voor veel soorten omdat het interne milieu er constanter is dan van dunne stammen: dik hout verteert langzamer en schommelingen in temperatuur en vochtigheid worden er gedempt. Dat geldt ook voor liggende stammen, althans zolang ze niet in stukken worden gezaagd. De microfauna van staande boomstammen verschilt van die van liggende stammen. Als de stam op de grond ligt en begint te rotten dan kunnen we er springstaarten, mijten, pissebedden, duizendpoten, miljoenpoten en wormen aantreffen. De fauna van een boomstam verandert dus gedurende het verrottingsproces.

Oude bomen zijn ook indirect van belang voor insecten. Zo groeien op dikke boomstammen soms paddenstoelen waar bepaalde soorten van afhankelijk zijn. Op een beuk komt soms de Echte tonderzwam voor. Deze levert een duurzaam habitat aan larven van verscheidene soorten kevers en paddestoelmuggen (Mycetophilidae). De ton-

derzwam kan vele jaren aan een stam blijven zitten waardoor verscheidene generaties van eenzelfde soort er kunnen worden groot gebracht.

Niet alleen de leeftijd van bomen, maar ook de dichtheid van het bos is bepalend voor de samenstelling van de microfauna. Sommige soorten komen vrijwel uitsluitend voor in open bos of aan de bosrand. In dicht en schaduwrijk bos komen deze soorten alleen voor op open plekken.

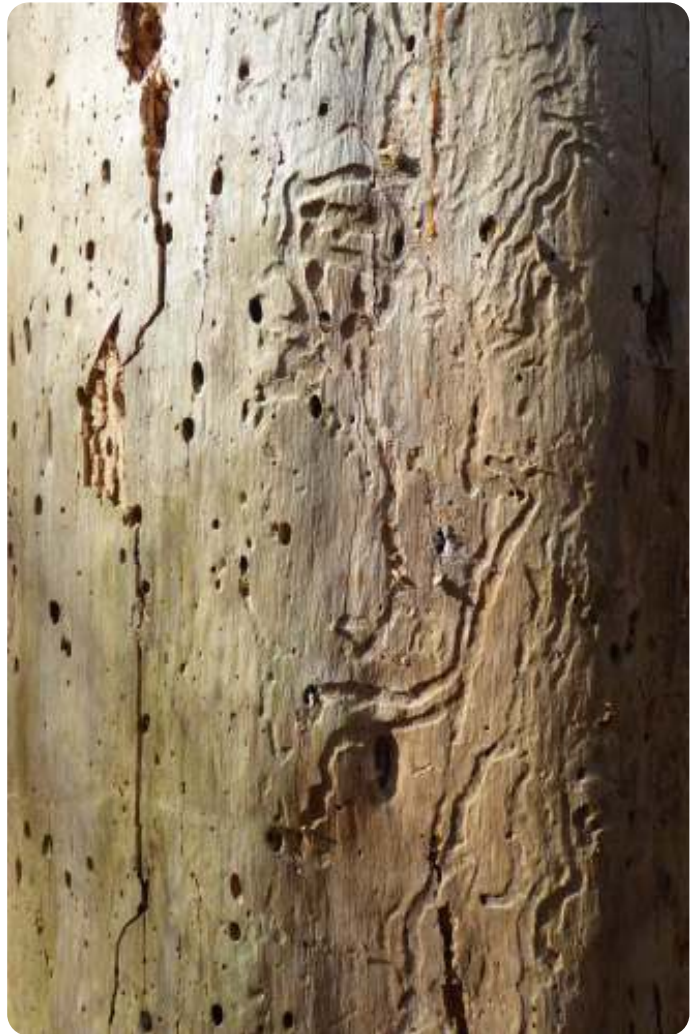

Open plekken

Open plekken kunnen ontstaan door windworp, maar ook door houtoogst maatregelen, zoals uitkap en groepenkap.

De randen van een open plek bevat leefgebied (habitat) van veel bosrandsoorten. Veel van deze soorten planten zich voort in het bos, maar vinden een belangrijk deel van hun voedsel op open plekken. Zo nestelt de boomhommel

in boomholten, maar haalt nectar en stuifmeel bij planten, die op open plekken tot bloei komen. Ook de eikepage, waarvan de rupsen jonge eikenbladeren eten, is van de nectar van bloeiende planten afhankelijk. De rode bosmier kan eveneens als bosrandsoort worden aangemerkt. Het nest wordt bij voorkeur gebouwd op open plekken of aan de bosrand. Zonnewarmte is belangrijk voor de ontwikkeling van het broed, terwijl het zoete uitscheidingsproduct van bladluizen een belangrijke voedselbron is.

In het geval de open plek niet groter is dan 0.1 ha dan blijft het bosklimaat min of meer intact, hetgeen voor de overleving van veel ongewervelde bossoorten van belang is, maar naarmate de open plek groter wordt, zoals bij vlaktekop, komen meer kleine bossoorten in de knel. Zo'n 10 jaar geleden zijn veel bospercelen in de Boswachterij Amerongse Berg kaal gekapt om hout te kunnen oogsten. In die tijd bedroeg de maximaal toegestane oppervlakte vlaktekop 2 ha. Bij zo'n grote oppervlakte gaat het bosmicroklimaat ter plekke verloren, waardoor bossoorten plaatselijk verdwijnen, zowel bovengronds als ondergronds. Ook het feit dat de boskap tegenwoordig wordt uitgevoerd met zware oogstmachines, zal ongetwijfeld een negatieve invloed hebben op de bodemfauna. Hierbij kan worden gedacht aan soorten die in het bos van belang zijn voor de reductie, mineralisatie en humificatie van organisch materiaal, zoals springstaarten, mijten, miljoenpoten, duizendpoten, pissebedden, regenwormen en lar-

ven van diverse insecten. Op de vlakte zullen zich weer bomen en struiken vestigen, maar in eerste instantie zijn dat pioniersoorten, zoals grove den. Als de oorspronkelijke vegetatie een gemengde samenstelling had dan zal het vervangen worden door een vegetatie met een meer eenvormige samenstelling en structuur. In het geval grove den gaat domineren is dit strijdig met het voornemen om het aandeel loofbomen in het bos te vergroten om het bos stabiel te maken tegen klimaatverandering. Plaatselijk heeft ook de Amerikaanse vogelkers geprofiteerd van het gunstige zaai-bed dat is ontstaan na kaalkap en bewerking van de bodem. Het is een loofboom, maar als invasieve exoot niet gewenst. Een dergelijke ontwikkeling staat de vestiging van kritische bossoorten gedurende vele decennia in de weg. Dit is in strijd met het uitgangspunt de biodiversiteit te behouden en zo mogelijk te versterken. De wens om het bos duurzaam in stand te houden betreft kennelijk niet het boscossysteem.

Ook nadat het bosmicroklimaat zich na vele jaren heeft hersteld en de samenstelling van het bos gevarieerder is geworden zullen kritische (stenotope) bossoorten zich niet of pas na zeer lange tijd kunnen vestigen. Vooral bossoorten, die ongeveugeld zijn en zich dus alleen lopend kunnen verplaatsen, zullen bos op een voormalige kapvlakte lang niet altijd kunnen bereiken. Vlaktekap betekent meer verlies van bossoorten naarmate de kapvlakte groter is. Het is dan ook de ambitie van de landelijke Bossenstrategie (2020) om in het regulier beheer 0,5 ha te hanteren als maximum voor de omvang van kapvlakten. Echter, ook dan kan een negatieve invloed op de microfauna niet worden uitgesloten.

In het algemeen kan worden gesteld dat toepassing van kaalkap ertoe zal leiden dat bossen niet ouder kunnen worden dan circa 100 jaar. Dat betekent dat alle soorten die afhankelijk zijn van oudere bomen, van aftakelende bomen en van dik dood hout, minder kans krijgen een geschikt habitat te vinden, hetgeen zal leiden tot een verlies van bossoorten. Om hout te kunnen oogsten is uitkap dan ook veel gunstiger voor kritische bossoorten dan vlaktekap.

Voor het behoud van weinig mobiele bossoorten zouden bosdelen kunnen worden aangewezen waar vrijwel geen hout wordt geoogst en bomen hun maximale leeftijd kunnen bereiken. Zulke gebieden zouden minstens enkele tientallen hectares groot moeten zijn. Bovendien zouden dergelijke plekken niet te ver uit elkaar moeten liggen om de mogelijkheid tot hervestiging open te houden als een lokale populatie uitsterft. Voor het aanwijzen van dergelijke gebieden komen oude bosgroeiplaatsen in aanmerking. Natuurlijk is het ook van belang te weten in welke delen van het bos kritische bossoorten voorkomen. Voor het verzamelen van verspreidingsgegevens van deze soorten kan de inbreng van vrijwilligers niet worden gemist.

Gebruik van kennis

Voor het behoud en eventueel vergroten van de biodiversiteit van een bos ligt het voor de hand in eerste instantie de ontwikkeling van de vegetatie te volgen. Het gaat dan om het behouden van voldoende variatie in de soortensamenstelling en structuur van het bos. Daarnaast is het

van belang om verandering in de samenstelling van de fauna te volgen. Vooral de microfauna krijgt minder aandacht dan nodig zou zijn om de biodiversiteit in stand te kunnen houden of te vergroten. Een bosbeheerder zou vrijwilligers kunnen stimuleren om vooral soorten te inventariseren die informatie kunnen geven over veranderingen in de natuurkwaliteit van een gebied, zoals soorten die vermessing, vervuiling en verdroging indiceren, soorten die kenmerkend zijn voor het betreffende boscossysteem en soorten waar andere soorten van afhankelijk zijn en dus een belangrijke rol in het ecosysteem vervullen.

Het gaat daarbij niet zozeer om het verstrekken van soortenlijsten aan een beheerder, maar meer om het interpreteren van de gegevens zodat een beheerder er gebruik van kan maken. Een beheerder kan dan beter mogelijke effecten voorzien van het nemen van beheermaatregelen, het oogsten van hout en van recreatieve ontwikkelingen.

Referenties

- Provincie Utrecht (2020). "Perspectieven" voor het strategisch bosbeleid provincie Utrecht. Rapport : 17 p.
- Staatsbosbeheer (2015). Groeiende toekomst – de bosvisie van Staatsbosbeheer. Rapport: 56 p.
- Ministerie van LNV (2020). Bos voor de toekomst – uitwerking ambities en doelen landelijke Bossenstrategie en beleidsagenda 2030. Rapport: 59 p.
- Een soortgelijk artikel is eerder gepubliceerd in Tijdschrift van de Vereniging voor Dorp en Natuur (Amerongen, Leersum).

foto Tineke Wouda

Petenbosje

Wist u dat het Tiny Forest Petenbosje

- Een dichtbegroeid inheems bos is ter grootte van een tennisbaan
- Twee jaar geleden geplant is door de kinderen van basisschool Mozaiek en de Burcht
- De initiatiefnemers van het Tiny Forest in Veenendaal twee dames uit Veenendaal-Oost zijn
- Dat dankzij Bianca en Alies er nu een heus TF-bosje is in Wijk Petenbos
- dit Petenbosje beplant is met wel 30 verschillende soorten bomen en struiken
- hier onder meer allerlei kruiden en bloemen groeien
- en dit weer allerlei vlinders en insecten aantrekt
- dat zo'n bosje dus de biodiversiteit stimuleert
- het tevens de waterbergingscapaciteit vergroot
- de luchtkwaliteit verbetert
- en hittestress tegengaat
- het een buitenlokaal heeft waar kinderen de natuur dichtbij kunnen leren en ontdekken
- hier om heen bessenstruiken en fruitbomen geplant zijn
- er ook paddenstoelen groeien
- de scholenwerkgroep en leskist van het IVN de leerkrachten hierin ondersteunen
- het lekker mag verwilderen
- Burgermeester en wethouders een bezoek gebracht hebben aan het Petenbosje
- het toen helaas flink regende waardoor zij de proefjes niet uit konden voeren

- het gedichtengoed komt van de Japanse bomenexpert Akira Miyawaki en de Indiase ingenieur Shubhendu Sharma
- Tiny Forest een Registered Trademark is, een overeenkomst van IVN en Sharma en Miyawaki, om te zorgen dat het aan blijft sluiten bij dit gedichtengoed en bovendien een sociale aanpak heeft voor buurt en school
- dat tot slot een bos een positief effect heeft op gezondheid: meer natuur in de buurt kan zorgen voor minder stress en stressgerelateerde klachten

- je zelf thuis ook aan de slag kunt met een Tuiny Forest. Dit een kant-en-klaar pakket is met 5 inheemse bomen en 5 inheemse heesters en een zakje zaden, inclusief ondersteuning bij aanleg en onderhoud
- je als je meer wilt weten kunt kijken op www.ivn.nl/tuinyforest
- we blij zijn dat de gemeente dit initiatief ondersteund heeft en hopen dat er nog meer Tiny Forest in Veenendaal aangelegd worden

Lidia de Oudendammer

Tuinvogeltelling

Tuinvogeltelling 28 t/m 29 januari.

U kent natuurlijk dit jaarlijks fenomeen.

Bent u ook al bezig om vogels naar uw tuin of balkon te lokken?

Wij doen dit eigenlijk het hele jaar nogal fanatiek, niet omdat de vogels dit buffet echt nodig hebben, maar gewoon omdat we zo genieten van het dagelijks gekwetter van de vele mussen in de tuin.

Onze Merel met witte vlekken, zogenoemd leucistisch verenkleed, hebben we helaas de laatste twee jaar niet meer gezien. Dit leucisme kan een genetische afwijking zijn, door het ontbreken van een bepaald eiwit, waardoor het pigment niet in de witte veren zichtbaar is. Er zijn echter ook vogels die voor de helft gekleurde veren hebben door een slechte conditie of te eenzijdige voeding.

Ik ben benieuwd of ik dit jaar tijdens de tuinvogeltelling een Merel aantref, want het is tegenwoordig helaas een schaarse bezoeker van onze tuin. Als er een op het gazon hipt is het altijd weer een mooi gezicht zoals hij wormen uit de grond weet te trekken.

Wat zullen die Merels nou denken als ze over die groene kunsttapijtjes hippen? Kunnen ze daar überhaupt wel met hun snavel doorheen? Wormen zullen ze er niet aantreffen en ook het insectenleven is natuurlijk met zo'n ondergrond verwaarloosbaar. Dus ook de Heggenmus en Winterkoning zullen dit niet als een vogelparadijsje beschouwen.

foto Tineke Wouda

Maar hebt u borders waar het blad van de struiken en bomen is blijven liggen, dan hebt u grote kans dat u het Winterkoninkje als een grote bromvlieg zomaar ineens voorbij ziet snorren, want onder al dat blad is vast een insecten-feestmaal te vinden.

In het vroege voorjaar wordt je dan ook vergast op de prachtige zang van de Heggenmus. Je ziet hem lekker rondscharrelen onder struiken.

De Koolmezen en Pimpelmezen maken dankbaar gebruik van onze vetbollen en de Grote Bonte Specht is een vaste bezoeker van de pindakaaspot.

Grappig om te zien zijn de kapriolen die de Eksters uithalen om ook uit de pindakaaspot te snoepen. Zelfs de kauwtjes hebben de kunst afgekeken. De Gaaien zijn ook druk bezig om zaden en noten te verstoppen of weer op te peuzelen.

Heel af en toe hebben we het geluk een Sperwer in de tuin aan te treffen, want die houden wel van zo'n McDonalds. Gelukkig hebben al die mussen en mezen de kans snel de haag in te vluchten en heeft de Sperwer het nakijken.

Al die vogelsoorten zullen we vast niet allemaal in dat ene halfuurtje aantreffen. Maar gelukkig kunnen we veel langer naar onze gevederde vrienden kijken, ook al tellen ze dan niet meer mee voor de telling.

De kans dat we, net zoals een paar jaar geleden met Kerst, een IJsvogel op de tak boven onze vijver aantreffen, is helaas heel klein.

Groter is de kans dat we de afdruk van een engel op ons raam zien, maar dan vliegt er waarschijnlijk een houtduif met hoofdpijn rond, omdat hij tegen ons raam was gevlogen.

Als met al is het een leuke bezigheid om mee te doen met de tuinvogeltelling en levert het belangrijke informatie op over de voor- en achteruitgang van onze tuinvogels.

Mocht u nog wat meer willen weten over hoe mee te doen aan de tuinvogeltelling, of nog even willen zien hoe u die verschillende soorten kunt herkennen, kijk dan nog even op www.tuinvogeltelling.nl

Ik ben benieuwd wat u op uw balkon of tuin aantreft.

Mocht u een extra leuke waarneming hebben, deel dat met ons in ons Groene Blad.

Ik ben altijd een beetje jaloers op de mensen die rondom de Goudvink in Veenendaal-West nog al eens een Goudvink aantreffen.

Zo heeft iedere wijk weer zijn eigen vogels, dus wie weet wat u aantreft.

Lidia den Oudendammer

**HUIBERS
ELECTRA B.V.**
Sinds 1948

Elektrotechniek & Elektrovakzaam

Laan der techniek 3 Veenendaal
www.huiberselectra.nl Tel.: 0318 - 513245

Scholen WG

Met de klas naar Kwinteloijen!

Al van verre horen we ze aankomen. Er heerst een opgewonden stemming onder de kinderen. Vandaag zitten ze eens niet in de schoolbanken maar gaan ze met hun klas het bos in. Leren in en van de natuur met hoofd, hart en handen is het motto. De zon schijnt en de bomen kleuren prachtig rood, geel en oranje. Het is herfst.

Herfst is ook het thema waar de activiteiten en opdrachten over gaan. We beginnen met een tik spel waarin de jachtspin aan voedsel moet zien te komen of de eekhoorn die zijn voedselvoorraad aanlegt voor de winter en de vos op zijn pad vindt.

Ieder groepje krijgt aan het begin een rugzak mee waarin loepotjes, spiegeltjes, zoekkaarten, papier en krijt te vinden is. In kleine groepjes voeren ze met enthousiasme de opdrachten uit zoals hoogte van bomen meten op drie verschillende manieren, bladeren en vruchten zoeken van verschillende bomen en geblinddoekt de bast van bomen voelen. Sommige kinderen ontdekken een nachtvlinder en anderen hebben een kikker of een mestkever gevangen. Er is veel te ontdekken en te beleven in het bos.

Na iedere opdracht lopen we een stukje verder het bos in. Nu op zoek naar paddenstoelen. Na eerst wat informatie gegeven te hebben over de soorten paddenstoelen gaan ze met spiegeltje en zoekkaart op ontdekkingstocht. Ze hebben een aparte paddenstoel gevonden, de sponszwam. De kinderen blijven maar zoeken en steeds zien ze weer iets moois zoals bijvoorbeeld een dennenappel met muizenstaartzwammen erop of de fel paars gekleurde rode koolzwam.

Maar dat is nog niet alles. Er leven ook veel reeën in het bos en we gaan op zoek naar de slaapplekken van de reeën. Iedereen is muisstil en ja daar zien we drie slaapplekken langs het pad. Een kind wil weleens zien hoe het ree schuurt met zijn hoofd langs een jong boompje om zijn geur achter te laten. Misschien een filmpje op YouTube bekijken in de klas?

EkoPlaza
Uw biologische supermarkt
in Veenendaal

Ook voor uw glutenvrije -
en dieetproducten.

EkoPlaza,
Pr. Bernhardlaan 1, Tel. 0318-516537

De twee uur vliegen om als je het naar je zin hebt. We lopen met zijn allen weer terug naar de parkeerplaats. De meeste kinderen waren erg enthousiast. "Dit was de leukste excursie van de hele wereld" of "de natuur is mijn huis" zijn naar mijn idee uitspraken die er blijk van geven dat ze genoten hebben.

Dankzij de scholenwerkgroep IVN Veenendaal Rhenen hebben ongeveer 337 kinderen van groep 5 t/m 8 van 6 verschillende scholen kunnen genieten van en leren in de natuur. Niet alleen de scholenwerkgroep heeft het mogelijk gemaakt, maar ook de leerkracht en de ouders die tijd vrij maken om de kinderen te begeleiden onderweg op de fiets en in het bos.

Dit was de eerste keer dat we het georganiseerd hebben in Kwintelooijen en waarschijnlijk organiseren we het in het voorjaar nog een keer maar met andere thema's zoals bij-

voorbeeld lente, nesten, vogels, mieren, knoppen, afhankelijk van waar de scholen behoefte aan hebben.

Naast Kwintelooijen zijn er ook natuuractiviteiten georganiseerd in en rondom de school.

Ook de groepen 1t/m4 hebben kunnen genieten van de activiteiten in de Groenhoftuin zoals het blote voeten pad, waterdiertjes vangen of proeven van eetbare planten.

Met al onze herfstactiviteiten hebben we ruim 700 kinderen bereikt!

De scholenwerkgroep bestaat uit 8 enthousiaste natuurgidsen die nog versterking kunnen gebruiken om al die activiteiten te organiseren! Vind jij het leuk om groepen kinderen te begeleiden bij natuuractiviteiten en deel uit te maken van een enthousiast team? Neem dan contact op met Bert de Ruiter, coördinator scholenwerkgroep IVN Veenendaal-Rhenen, telefoon 06-28202684 of per e-mail: deruiterbert1@gmail.com

Tot ziens!

Marie-Josée Heijnen

Natuurgids Scholenwerkgroep IVN Veenendaal-Rhenen

Winterkoning

De winterkoning

De winterkoning is een klein, compact, kaneelbruin gekleurd vogeltje met donkere dwarsstreepjes en een lichte wenkbrauwstreep. Het is een echte druktemaker. Als je een reeks snelle, schetterende klanken met een triller en een hoge toon op het eind hoort, dan kan het haast niet anders of het is een winterkoning. Dat er zoveel geluid uit zo'n klein vogeltje kan komen!

Het korte opstaande staartje en het spitse snaveltje, dat iets naar beneden is gebogen, zijn kenmerkend. Het op één na kleinste vogeltje van Nederland weegt slechts 9 gram!

Bij het horen van de naam winterkoning zou je denken dat ze goed tegen de kou bestand zijn, maar dat valt

tegen. Om hun lichaamstemperatuur te behouden, verteren de vogeltjes bij strenge vorst door hun kleine lijfje snel hun vetreserves. In een koude nacht kan een winterkoning wel tot 10% van zijn lichaamsgewicht verliezen. Dan kruipen winterkoninkjes vaak dicht tegen elkaar om warm te blijven. Langdurige vorst en sneeuw overleven ze vaak niet. Winterkoninkjes zijn standvogels. Ze broeden en overwinteren hier. In de winter komen ook exemplaren uit de meer noordoostelijk gelegen broedgebieden naar onze streken.

Winterkoninkjes hebben allerlei bijnamen: tuinkruipertje, heggenkruipertje, klein muuske. Die laatste naam heeft hij te danken aan zijn hyperactieve manier van bewegen, wat doet denken aan een muis. Op de grond, bij en in struikgewas, zoekt hij al scharrelend zijn kostje bij elkaar. Onder andere insecten, insectenlarven, kleine wormen en spinnen staan op het menu. Ook uit kleine spleten van bijvoorbeeld boomschors kan hij allerlei eiwitrijke diertjes peuteren. De winterkoning houdt van rommelhoekjes, zoals kreupelhout, dichte vegetatie, braamstruweel, brandnetelruigte of een takkenhoop.

Broeden doen winterkoninkjes in bossen en parken met veel ruige ondergroei. Maar ook bij boerenerven, in heggen en knotbomen. Het nestje wordt gebouwd in oude boomholten, in gebruikte vogelnesten, in klimop, struiken en takkenhopen. Het nest is eivormig met de ingang aan de zijkant. Aan de buitenkant is het bekleed met mos. Het mannetje bouwt in het vroege voorjaar verschillende nesten, die door het vrouwtje aan een nauwkeurige inspectie worden onderworpen. Als er een in de smaak valt,

dan wordt zowel hij als het nestje door haar geaccepteerd. Voor het zover is heeft het mannetje dan al een flink aantal nesten gemaakt. Na het huwelijk is zij het, die het interieur aanbrengt en de woning stoffeert met zacht materiaal, voornamelijk veertjes.

Wil je kans op een nestje, zet dan een hop in je tuin. Deze inheemse slingerplant is vooral bekend als ingrediënt voor bier. Maar met zijn dichte bladerdek en hobbellen is het een uitstekende plek voor de winterkoning, die er zijn voedsel (insecten) vindt en er zijn koepelnest in bouwt.

Bronnen:
<https://www.groen-natuurlijk.nl>
<https://www.natuurpunt.be>
<https://www.ivn.nl/afdeling/bernheze>

Henk te Paske

KNNV

Kennis opdoen bij de KNNV?

IVN en KNNV zijn beiden verenigingen die de natuur een warm hart toedragen.

Dat we niet hetzelfde zijn blijkt al direct uit de doelstellingen van de verenigingen:

IVN heeft educatie en beleving hoog in het vaandel staan, draagt graag uit naar buiten, KNNV heeft natuurstudie als belangrijk doel voor haar leden. Daarmee beoogt de KNNV het kennisniveau van haar leden op te krikken. Kennis betekent voor de KNNV dat je de planten, dieren, vogels, enz die je tegenkomt met de juiste naam weet te herkennen.

Ganzen
foto Tineke Wouda

De KNNV afdeling Wageningen en omgeving heeft veel werkgroepen: planten, vlinders en libellen, nachtvlin- ders, insecten, mossen, korstmossen, paddenstoelen en vleermuizen. Deze werkgroepen organiseren excursies en studieavonden. Ook geïnteresseerde IVN-leden zijn daar- bij welkom, zij hoeven geen lid te zijn van de KNNV! Vraag vooraf wel even aan de organisator/coördinator of het schikt dat je meegaat met een excursie of een studie- avond bezoekt: de beschikbare ruimten zijn soms be- perkt. Mailadressen zijn te vinden op de website: [https:// wageningen.knnv.nl/](https://wageningen.knnv.nl/)

Een aantal IVN gidsen heeft de weg naar de KNNV al ge- vonden, maar je hoeft geen gids te zijn om meer te willen leren. Je hoeft slechts nieuwsgierig te zijn naar wat er zoal te zien en te beleven is in de natuur en naar wat een kenner je te vertellen heeft.

En weet dat ook een kenner als een klein nieuwsgierig jongetje of een nieuwsgierige pensionado is begonnen.

Ernst van Rijssel, secretaris KNNV Wageningen en omgeving

Kamperen

De kampeervakanties 2022 staan weer voor je klaar

Dat 2022 weer rust mag brengen in coronaland. Veel mensen zijn inmiddels gevaccineerd en dat geeft hopelijk ook in 2022 mogelijkheden om weer in binnen en buiten- land te gaan kamperen. We hebben er weer zin in en heb- ben weer een erg aantrekkelijk programma voor jullie gemaakt!!

Op verzoek van veel mensen hebben we besloten in de maand mei een extra vakantie te organiseren. Tenslotte is dat de periode dat het het mooist is in de natuur en ieder- een wil daar graag van profiteren. Dat betekent wel dat je keuzes moet maken, maar dan wel uit schitterende be- stemmingen.

Om deel te kunnen nemen aan een kampeervakantie, moet je je inschrijven en inschrijfgeld betalen. Het in- schrijfgeld wordt gebruikt om de kampeervakanties te kunnen organiseren, campings te regelen, kaarten te kopen, het vervoer van convo's te betalen en alles wat daar verder bij komt kijken. Tot voor kort werden de in- schrijfgelden via een incasso geregeld, maar door bancai- re veranderingen is besloten dat deelnemers zelf de beta- ling aan de AKC moeten regelen. Als je ingeschreven bent, de kampeervakantie doorgaat en je als deelnemer op de lijst staat, dan krijg je bericht, via de mail, dat er betaald moet worden.

Het overzicht kan je vinden op de volgende site:
<https://kampeervakanties.knnv.nl/overzicht/>

kampeervakantie in de Morvan

Moestuin

Boerenkool uit de moestuin

'Ping' doet de mailbox als ik mijn laptop aanzet. Even kij- ken.....o een nieuwsbrief van de moestuin. Ik zie een mooie foto van een vlinder op een distel. Verder een ver- slag van Dorthy over de moestuin die langzaam aan haar herfstperiode begint. De zomergroenten zijn op, de pom- poenen en aardappels liggen te wachten om opgehaald te worden.

Gek dat ik daar nog nooit geweest ben. Hé ik heb ergens toch nog een voucher liggen..... A.s. vrijdagmiddag is de tuin open lees ik.

appellaantje naar de moestuin

Ik stuur een mailtje naar de moestuin en krijg al snel een vriendelijk berichtje terug van Dorthy dat ik natuurlijk welkom ben, met een routebeschrijving.'Langs de Oude Veensegrindweg, aan de overkant tussen nr 13 en nr 19. Om bij de moestuin te komen ga je door het klaphek in de wei over het appellaantje. De moestuin ligt net voor de duiventoren.'..... Dat moet lukken.

insectenhotel moestuin

Vrijdagmiddag ga ik op pad. Het is een prachtige herfstmiddag eind oktober. De bomen beginnen te kleuren en de eerste bladeren beginnen al te vallen. Ik vind het klaphek en loop door het appellaantje naar de moestuin. Er heerst een serene rust. Een paar vrijwilligers zijn aan het werk in de groentebedden. Zodra Dorthy mij ziet, komt ze naar me toe. Enthousiast neemt ze mij mee door de tuin en vertelt over wat ze de afgelopen tijd hebben gedaan, waar ze nu mee bezig zijn en wat de plannen zijn voor de toekomst. Af en toe onderbreekt een van de vrijwilligers ons om even te overleggen. Dorthy heeft overal ogen. Hier moet een bed met blad worden bedekt, daar moet nog even iets weggehaald worden.

Ondertussen vult ze mijn meegenomen tas met pompoenen en boerenkool en wil ik ook nog aardappels meenemen? Dan moeten we even naar de duiventoren, want daar liggen ze opgeslagen.

In het weiland grenzend aan de moestuin staat een koppeltje jonge koeien ons nieuwsgierig gade te slaan. Aan

een paadje verscholen tussen het riet en de struiken, staat het huisje voor hoge nood, dat daar afgelopen jaar is neergezet.

Ondanks dat de tuin vlak bij de drukke Cuneraweg ligt, is het toch een idyllisch plekje waar je even helemaal tot rust komt.

Nadat ik nog een bosje van de laatste dahlia's heb gekregen en oost-indische kers voor de sla, wandel ik tevreden met mijn gevulde tas door het appellaantje terug naar de weg. Morgen eten we boerenkool!!

Marja Sterenburg

palmkool en boerenkool

Diddersgoed

Natuurtuin Diddersgoed groene parel in Veenendaal-West !

Door Bert Budding, oprichter natuurtuin van het eerste uur...

In 1983 is in Veenendaal de Milieuwerkgroep opgericht n. a.v. het veelvuldig spuiten van openbaar groen door de gemeente Veenendaal.....Er werden avonden georganiseerd over een natuurlijk beheer van de openbare ruimte zonder giftige middelen. Ook stadsecoloog Arie Koster heeft zich ingezet voor natuurlijke aanleg en beheer van groenstroken in Veenendaal; hij kreeg weinig gehoor bij de gemeente Veenendaal. In Veenendaal werden bestratingen bespoten tegen onkruid en plantvakken daar strooide men jaarlijks een 'kleine ' 3500 kilo aan granulaten (kleine korreltjes die na regen de bovenlaag vergiftigen zodat er geen zaden kunnen kiemen).

Initiatief

In 1985 nam ik en leden van de Milieuwerkgroep Veenendaal het initiatief om te komen tot de aanleg van een natuurtuin, om aan de Gemeenteraad en bewoners te laten zien hoe het openbaar groen ook op een natuurlijke manier kan worden aangelegd (ecologisch groenbeheer). Toepassing met inheemse bomen, struiken en wilde planten. De werkgroep Natuurtuin zocht ook samenwerking met vrijwilligers van de Vereniging Groei & Bloei. O.a. met Janny van Braak en Josien Seegers, tuinarchitect uit Maurik. Zij ontwierp samen met mij een ontwerp voor de

Opening Natuurtuin "Diddersgoed"

4 juni 1994

tuin, wat breed gedragen werd in de werkgroep en beide verenigingen. Ook bezochten we heemtuinen en kregen we adviezen van Henk Heemsbergen, van Adviesgroep Vegetatiekunde (WUR).

De Milieuwerkgroep was in de periode 1983 t/m 1995 een heel bekende en gerespecteerde club in Veenendaal. De groep bestond uit een 8tal personen die op velerlei onderwerpen kennis in huis had. We hadden veel contacten met de gemeenteraad. De directeur Dienst Gemeentewerken had veel 'last' van ons.

Lobby

We hadden zo nu en dan overleg met de gemeente en ook met dienst Gemeentewerken. De besluitvorming om te komen tot een natuurtuin heeft jaren geduurd. Onze wens was een natuurtuin aanleggen in een nieuw park in woonwijk met waterpartijen. Uiteindelijk werd een plek aangewezen aan het Ruisseveen. Jaar na jaar ging voorbij, volop huizen werden er gebouwd maar de natuurtuin leek bewust vergeten...De werkgroep Natuurtuin maar ook het bestuur van IVN afdeling Veenendaal en de plaatselijke Vereniging Groei & Bloei starten geen lobby bij de Gemeenteraad, wilde dat ook niet. Ik ben toen uit onvrede in maart 1989 uit de werkgroep gestapt en heb gelijk alle fracties uit de gemeenteraad gebeld. Iedereen kende mij...haha...binnen enkele weken was het geregeld en er is een planning gemaakt voor de aanleg van de tuin. De natuurtuin is op 4 juni 1993 te 10.30 uur officieel geopend door wethouder Joke Marijnissen(VVD) van Milieu en Groen en vele aanwezigen.

De tuin kreeg als naam 'Natuurtuin Diddersgoed; en is gelegen op de plek waar in de 16e eeuw de "Diddersgoederen" lagen. Een "heer" die op deze plaats het recht had verworven het veen af te graven.

In de tuin zijn de verschillende landschappen te zien uit de omgeving van Veenendaal; een kleidijk, een gedeelte met blauwgrasland (wel 500 rietorchissen), elzenbosje, hoogstamfruitbomen, houtsingel, knotwilgen, een kikkerpoel, keermuur met bijzondere planten en later de mooie gelegde meidoornvlechthagen door Francis van der Linden, gediplomeerd heggenvlechter.

Meer natuur....

De keermuren (puin) komen van de sloop van de Hollandia-Wolfabriek, stond toen tegenover de Brugkerk in

Veenendaal. In een stenen schoorsteen die verwerkt was in de keermuur verbleef enige tijd een bunzing. Ook een zeldzame beflijster mannetje werd gezien in de tuin. Op het boerenwormkruid ontdekte ik de zeldzame sleedoornpage. In het overjarige riet broedde de kleine karakiet. Ook vond ik een dode waterral, gepakt door een kat. Ook een bijzondere steltloper het 'witgatje' bezocht de oever van de tuin. En natuurlijk de tropisch blauw gekleurde ijsvogel vliegt ook regelmatig rond in het park. De vele knotwilgen die er staan zijn met het wilgen knotten in Ederveen als staken geknot en geplant in Veenendaal. Langs de saaie kale oevers sieren nu prachtig wel een 30tal knotwilgen. Ook veel zangvogels in en rond de tuin. 's Avonds vliegen hier ook grote vleermuizen rond, Laatvliegers die overdag in gebouwen verblijven. Zelfs de buizerd en sperwer jagen in het omliggende parkgebied. Met leden van de werkgroep natuurtuin Diddersgoed wordt regelmatig in de tuin gewerkt en 's winters knotten we de bomen i.s.m. jongeren van de IVN werkgroep De zwammen. We maaien zelf de paden. Eénmaal per jaar eind september/begin oktober wordt gedeelte van de tuin het riet en hoge kruiden gemaaid door aannemer Heikamp in opdracht van gemeente Veenendaal. In de maand juni/ begin juli komen jaarlijks veel schoolklassen naar de natuurtuin, wel 300-500 kinderen. Imker Ekon vertelt hen alles over de wondere wereld van onze honingbijen. De vrijwilligers van de scholenwerkgroep begeleiden de kinderen.

Bert Budding

Activiteiten

Voor zover het in deze zoveelste coronagolf is toegestaan kunt u met IVN en/of KNNV in onze regio activiteiten ondernemen.

U kunt het vinden onder de volgende sites:

IVN Veenendaal-Rhenen:

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen>

IVN Ede:

<https://www.ivn.nl/afdeling/ivn-edo>

IVN ZuidWest Veluwezoom:

<https://www.ivn.nl/afdeling/zuidwest-veluwezoom>

KNNV afd Wageningen:

<https://wageningen.knnv.nl/>

Redacteur GB

Redacteur Groene Blad gezocht!

Beste lezer,

Ik zal met dit winternummer van dit jaar die door omstandigheden in januari 2022 verschijnt, mijn laatste Groen Blad hebben opgemaakt.

Ik heb al, het is u wellicht ontgaan, in enkele eerdere nummers al vermeld dat dit mijn laatste jaar is. En het Groene Blad mag niet zomaar verdwijnen. Dus kom op! Als er iemand is die redactionele ervaring en kennis bezit, of het aandurft zich enige vaardigheden op dat gebied eigen te maken, dan is dit een mooie gelegenheid om de redactie van het Groene blad op te pakken.

Ik ben altijd bereid om je wegwijs te maken in de werkzaamheden die het Groene Blad met zich meebrengt.

Dank voor het in mij gesteld vertrouwen.

Graag ziet het bestuur enthousiaste aanmeldingen tegemoet via de secretaris (secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl)

Nico Bosman

foto Tineke Wouda

Lid Worden van IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Als lid bent U van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid, ontvangt U, naast ons Groene Blad dat minimaal 4 keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad "Mens en Natuur" van de landelijke IVN vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizingen: z.s.m. opgeven via:

ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdrage GB

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel datdoor een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegnieten van al het mooie van de natuur. Hebt u weet van activiteiten die voor de lezers van het Groene Blad interessant of zinvol zijn, maak het (liefst ruim van tevoren) kenbaar bij de redactie.

Belangstellenden om mee te helpen met het maken van het Groene Blad en die het redacteurschap eventueel op zich willen nemen zijn van harte welkom!

Ik stop eind van dit jaar (2021) met het (op)maken van het Groene Blad.

Nico Bosman

GROENE BLAD

De vorige nummers van het Groene Boald kunt u vinden op:

<https://www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen/archief-van-hetgroene-blad>

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C017135

Beleef de natuur

INDIEN ONBESTELBAAR: CAMPHUYSENSTRAAT 5, 3906 WV VEENENDAAL

